

Πανεπιστήμιο
Κύπρου

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ

RON BAKKER

Ιδρυτικό μέλος και συνέταρος της RLP Architecture

Where do we meet?

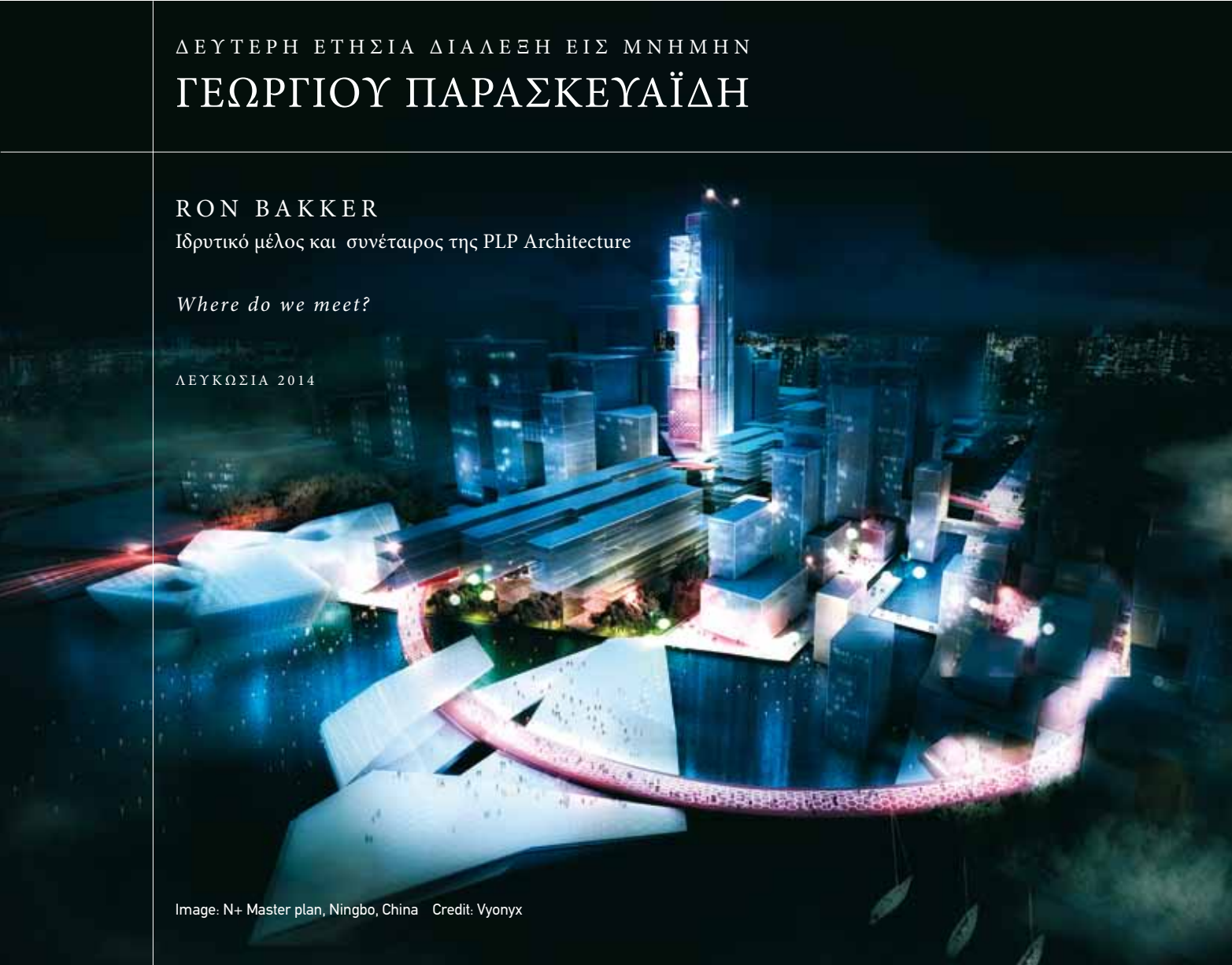
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2014

Image: N+ Master plan, Ningbo, China Credit: Vyonyx

© 2014 | Polydorou design

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2014

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ

Η δεύτερη ετήσια διάλεξη εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη
έλαβε χώρα την Τρίτη, 16 Οκτωβρίου 2013,
στην Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Κύπρου

Περιεχόμενα

- 4 Σκεπτικό
- 6 Βιογραφικό του Γεώργιου Παρασκευαΐδη
- 10 Χαιρετισμός του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη
- 18 Χαιρετισμός του κ. Ευθύβουλου Παρασκευαΐδη, εκ μέρους της οικογένειας Παρασκευαΐδη
- 22 Παρουσίαση του ομιλητή από τον Επίκουρο Καθηγητή Ανδρέα Σαββίδη,
Τμήμα Αρχιτεκτονικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- 24 Ομιλία του κ. Ron Bakker, Ιδρυτικού μέλους και συντάκτη της PLP Architecture
- 44 Παρουσίαση του πρώτου φοιτητικού διαγωνισμού στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής.
Απονομή ετήσιου βραβείου στη μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη,
από την Πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτονικής, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παναγιώτα Πύλα
- 48 Συνέντευξη του κ. Ron Bakker στο περιοδικό Συνθέσεις,
των Melissa Hekkers και Ειρήνη Μοδέστου, Δεκέμβριος 2013, τεύχος 206
- 52 Συνέντευξη του κ. Ron Bakker στην εφημερίδα Cyprus Weekly,
της Melissa Hekkers, 2 Νοεμβρίου 2013

Με γνώμονα το πολυσήμαντο και εξαιρετο έργο του αείμνηστου Γεώργιου Παρασκευαΐδη και κατόπιν συνεννόησης με την οικογένειά του, το Πανεπιστήμιο Κύπρου αποφάσισε τη θεσμοθέτηση ετήσιας εκδήλωσης στη μνήμη του.

Οιομιλητές, διακεκριμένες προσωπικότητες, από τον χώρο της αρχιτεκτονικής, της μηχανικής και άλλων παρεμφερών ειδικοτήτων, θα προσκαλούνται στην έδρα του Πανεπιστημίου Κύπρου και τα κείμενα των διαλέξεών τους θα εκδίδονται σε ειδικό τεύχος. Έτσι, το Πανεπιστήμιο Κύπρου και η οικογένεια Παρασκευαΐδη θα διατηρήσουν ζωντανή και θα τιμούν τη μνήμη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Υπεύθυνο για τη διοργάνωση της ετήσιας διάλεξης έχει οριστεί το Γραφείο Εκδηλώσεων του Τομέα Προώθησης και Προβολής στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κύπρου, σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτονικής της Πολυτεχνικής Σχολής και την οικογένεια Παρασκευαΐδη.

Κατά τη διάλεξη θα απονέμεται βραβείο εις μνήμη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Η διάλεξη θα πραγματοποιείται κάθε Οκτώβριο, τιμώντας έτσι την ημερομηνία γέννησης του Γεώργιου Παρασκευαΐδη (16 Οκτωβρίου).

Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Κύπρου ενέκρινε ομόφωνα τη διοργάνωση ετήσιας διάλεξης εις μνήμη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη στη Συνεδρία με αριθμό 30/2011, τη 13η Δεκεμβρίου 2011 (θέμα: 11.3).

Βιογραφικό του Γεώργιου Παρασκευαΐδη

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Φιλόπατρις, εργατικός, διορατικός, μετριοπαθής, δημιουργικός, πολυμαθής, φιλάνθρωπος, απλός και ανθρῶπινος είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την πολυσχιδή προσωπικότητα του «Γώγου», ὅπως επικράτησε ὄλοι να τον φωνάζουν.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1916, ὅταν ο πατέρας του, Ευθύβουλος Παρασκευαΐδης, σπούδαζε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και παντρεύτηκε τη νεαρή Ιταλίδα Μαριέττα. Αποφοίτησε αριστούχος από το Παγκύπριο Γυμνάσιο. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου στην Ιταλία και ολοκλήρωσε τις σπουδές του με πολλές δυσκολίες, λόγω της έναρξης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Επιστρέφει στην Κύπρο και με διορατικότητα βλέπει πως δεν μπορεί να εργαστεί ως αρχιτέκτονας, λόγω του πολέμου. Δημιουργεί μια μικρή εργοληπτική εταιρεία και αναλαμβάνει διάφορα στρατιωτικά έργα που έφτιαχναν οι Βρετανοί στο νησί. Στην πορεία του ο ίδιος ποτέ δεν δήλωνε αρχιτέκτονας, αλλά «ένας απλός εργολάβος».

Το 1941 γνωρίζεται με τον νεαρό ἔμπορο Στέλιο Ιωάννου, με τον οποίο δημιουργούν έναν κατασκευαστικό συνεταιρισμό και αναλαμβάνουν διάφορα στρατιωτικά έργα. Το 1946 τον ενέγραψαν ως Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης, με την επωνυμία «Ιωάννου & Παρασκευαΐδης Λτδ» (J&P), κατορθώνοντας μέσα σε λίγα χρόνια να εδραιώσουν την J&P ως έναν διεθνή εργοληπτικό κολοσσό που προβάλλει την Κύπρο διεθνώς. Το 1959 παντρεύεται τη Θέλμα Λεωνίδου Φράγκου. Αποκτούν τρία παιδιά: Τον Ευθύβουλο, πολιτικό μηχανικό, τη Λεώνη, αρχιτέκτονα και τη Χριστίνα, η οποία σπούδασε διοίκηση επιχειρήσεων.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ευαίσθητος στον ανθρῶπινο πόνο και τη δυστυχία, ιδρύει με τη σύζυγό του το φιλανθρωπικό ίδρυμα «Γεωργίου και Θέλμας Παρασκευαΐδη» με στόχο την ενίσχυση ἄπορων Κυπρίων σε θέματα υγείας, σπουδών και τη διατήρηση της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού. Το Ίδρυμα είναι συνδεδεμένο με το «Shriners Hospital» του Springfield Μασαχουσέτης των ΗΠΑ, στο οποίο προωθούνται και χειρουργούνται εντελώς δωρεάν παιδιά κάτω των 18 ετών για σοβαρές ορθοπεδικές παθήσεις και

περιπτώσεις σοβαρών εγκαυμάτων, καθώς και με το «Children's Heart Fund Hospital» στη Μινεάπολη των ΗΠΑ, όπου χιλιάδες Κυπριόπουλα μπορούν να λάβουν δωρεάν ιατρικές συμβουλές και θεραπευτική αγωγή. Παράλληλα ιδρύει το «Παρασκευαϊδείο Χειρουργικό και Μεταμοσχευτικό Ίδρυμα», το οποίο στα 25 χρόνια λειτουργίας του έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από 1.000 μεταμοσχεύσεις νεφρών.

Αγοράζει στην Αθήνα το σπίτι που γεννήθηκε, στην οδό Μεθώνης 11, το αναπαλαιώνει και στεγάζει εκεί το «Πολιτιστικό Κέντρο Κύπρου», το οποίο εμπλουτίζει με πλούσιο φωτογραφικό, ηλεκτρονικό υλικό, αρχαία βιβλία μεγάλης αξίας, ιστορικούς χάρτες και ό,τι άλλο σχετίζεται με την Κύπρο, ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να μελετά και να ενημερώνεται για την ιστορία του νησιού.

ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ

Λάτρης του αρχαίου πολιτισμού και της Ελλάδας, πίστευε ότι η ανθρωπότητα οφείλει πάρα πολλά στον αρχαίο και νέο ελληνικό πολιτισμό και δεν έχανε ευκαιρία να το τονίζει όπου βρεθεί. Γίνεται ο καλύτερος πρεσβευτής του κυπριακού προβλήματος. Διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με τους Πρόεδρους της Αμερικής Ρόναλντ Ρήγκαν, Τζίμι Κάρτερ, Μπιλ Κλίντον, με πολλούς γερουσιαστές και πολιτικούς των ΗΠΑ, εκπροσώπους των Ελλήνων και Κυπρίων Αποδήμων ΑΧΕΠΑ και ΧΑΝΑΚ, τους οποίους συνεχώς ενημερώνει για την τουρκική εισβολή και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με αξιωματούχους, σείχηδες, αρχηγούς κρατών της Μέσης Ανατολής και του Αραβικού Κόλπου και σε πολλές περιπτώσεις μεσολάβησε για τη θετική τους υποστήριξη στο κυπριακό πρόβλημα.

Κατά καιρούς του προσφέρθηκαν πολιτικά αξιώματα, τα οποία ποτέ δεν αποδέχθηκε. Υποστήριζε ότι προσφέρει πολύ περισσότερα στην πατρίδα με την εργοδότηση χιλιάδων Κυπρίων στο εξωτερικό και την εκστρατεία που κάνει για την κοινοποίηση και προώθηση του κυπριακού προβλήματος.

ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Για την πολυσχιδή κοινωνική δράση του έχει τιμηθεί με πολλές διακρίσεις εκ των οποίων οι κυριότερες είναι: «The Order of the British Empire» από τη Βασίλισσα της Αγγλίας Ελισάβετ II, «The Order of the

Oman», από τον Σουλτάνο Qaboos του Ομάν, το μετάλλιο του Αγίου Παύλου από τον Αρχιεπίσκοπο Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιάκωβο, το μετάλλιο Αγίου Μάρκου από τον Πάπα, τον Τίμιο Σταυρό της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας από τον Αρχιεπίσκοπο Γρηγόριο. Έχει ανακηρυχθεί ως «Άρχων του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως», Επίτιμος Δημότης Λευκωσίας, «Fellow» του King's College University του Λονδίνου, «Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος» από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο, ενώ του έχει απονεμηθεί και το «Μετάλλιο της Πόλεως των Αθηνών», το «Χρυσό Μήλο» από τον Δήμαρχο της Νέας Υόρκης, το «Μετάλλιο Εξαιρετής Προσφοράς» - ανώτατη διάκριση της Κυπριακής Δημοκρατίας - από τον Πρόεδρο Γλαύκο Κληρίδη, το παράσημο «Grande Ufficiale» της Ιταλικής Δημοκρατίας, και το «Μέγα Χρυσούν Παράσημο του Αποστόλου Βαρνάβα» - ανωτάτη διάκριση της Εκκλησίας της Κύπρου - για τη μεγάλη προσφορά του προς την Εκκλησία και την Πατρίδα.

Απεβίωσε στο Λονδίνο στις 5 Δεκεμβρίου 2007, σε ηλικία 91 ετών και έχοντας πλήρη διαύγεια. Η κηδεία του έγινε στη Λευκωσία, από τον Ιερό Ναό Παναγίας Ευαγγελίστριας και την τέλεσε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β΄. Παρέστη σύσσωμη η πολιτική ηγεσία και πλήθος κόσμου.

Χαιρετισμός του Πρύτανη

του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη

Ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πρύτανης

Εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Φίλες και φίλοι,

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζω όλους στη Δεύτερη Ετήσια Διάλεξη εις μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη. Ιδιαίτερα όμως, θα ήθελα να χαιρετίσω την παρουσία της συζύγου του Γιώργου Παρασκευαΐδη.

Κυρία Θέλμα Παρασκευαΐδου, εκ μέρους της Συγκλήτου, θα ήθελα να σας εκφράσω τη βαθειά μας εκτίμηση. Χαιρόμαστε πολύ που είστε απόψε μαζί μας.

Είμαστε επίσης χαρούμενοι για την παρουσία όλης της οικογένειας, του Ευθύβουλου και της Λεώνης. Καλωσορίζω, επίσης, τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας.

Η σημερινή εκδήλωση δίδει μία νότα αισιοδοξίας. Μεταφέρει μηνύματα ελπίδας ότι θα έρθουν καλύτερες μέρες με σκληρή δουλειά και με την έμπρακτη αγάπη προς την πατρίδα μας.

Στις δύσκολες αυτές μέρες, χρειαζόμαστε όσο ποτέ ανθρώπους πρότυπα που να μας θυμίζουν ότι σε δύσκολες συνθήκες η τόλμη και η πίστη στις ικανότητές μας αποτελούν εφόδια ανεκτίμητης αξίας και δύναμης. Σε ώρες κρίσης, με μεγάλα προβλήματα, χρειάζονται μεγάλες και τολμηρές αποφάσεις.

Χρειάζεται να αναλογιστούμε έξω από συμβατικά πλαίσια, να ανοίξουμε καινούριους δρόμους. Χρειαζόμαστε ως κράτος ξεκάθαρο όραμα που θα το υπηρετήσουμε με συνέπεια, ταλέντο και προσήλωση, έτσι ώστε να θωρακίσουμε τη χώρα μας.

Ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης διέπρεψε και ξεχώρισε στην πιο δύσκολη ιστορική συγκυρία για τον τόπο. Κατάφερε σε μια δύσκολη περίοδο να δείξει πως υπάρχει ελπίδα για τον κόσμο της Κύπρου. Τιμώντας τη μνήμη του θυμόμαστε το παράδειγμά του και καλούμαστε, και εμείς με τη σειρά μας, να ανταπεξέλθουμε στις σημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε.

Με την καθιέρωση της ετήσιας διάλεξης, το Πανεπιστήμιο Κύπρου και η οικογένεια Παρασκευαΐδη διατηρούν άσβεστη τη μνήμη ενός ανθρώπου που προσέφερε τα μέγιστα στον τόπο με το πλούσιο επιχειρηματικό, φιλανθρωπικό και πολιτιστικό του έργο.

Από αριστερά, η Α.Ε., Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Ιταλίας, κύριος Guido Cerboni με τη σύζυγό του, κα Caterina Cresti, η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παναγιώτα Πύλα, Πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτονικής και η κα Μαρία Βασιλειάδου, εκπρόσωπος του ΕΔΕΚ

Σε μια εποχή όπου όλοι μας, και κυρίως οι νέοι, αισθάνονται απογοητευμένοι, ο τόπος χρειάζεται πρότυπα όπως ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης, που θυμίζουν ότι η γνήσια αγάπη για την πατρίδα και τον άνθρωπο αποδίδουν μακροπρόθεσμα· ότι αυτή η ανιδιοτελής αγάπη μπορεί να οδηγήσει μία μικρή χώρα ένα βήμα παραπέρα.

Τέτοια παραδείγματα μας υποδεικνύουν δε ότι το μέλλον και η προοπτική κάθε χώρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ποιότητα των ανθρώπων της, με την ακεραιότητα του χαρακτήρα τους και τις αξίες που καθοδηγούν τα έργα και τις πράξεις τους.

Αγαπητοί φίλοι,

Όσο υπάρχουν άνθρωποι σαν τον Γύγο, υπάρχει ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο. Ενθυμούμενοι τον Γεώργιο Παρασκευαΐδη, κατανοούμε ότι πραγματική επιτυχία είναι η σύνδεση της σκληρής εργασίας για προσωπική διάκριση με την προσφορά στον τόπο και την ευημερία του συνόλου. Άλλωστε η αλληλεξάρτηση της κοινωνικής με την οικονομική ευημερία είναι αδιαμφισβήτητη. Η ανάμνηση της δράσης του μας καλεί να αντιμετωπίσουμε τις κρίσεις στηριζόμενοι ο ένας τον άλλο και προσφέροντας στον συνάνθρωπο.

Ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης απέδειξε ότι η εγρήγορση, η δημιουργικότητα και η κουλτούρα του τολμηρού επιχειρείν είναι τα εφόδια που πρέπει να κάνει κτήμα της μια κοινωνία για να προοδεύσει. Αυτό καλούμαστε και εμείς να κάνουμε σήμερα: Να δράσουμε επιχειρηματικά, σε ένα δύσκολο οικονομικό περιβάλλον, καθώς οι τολμηροί είναι αυτοί που δράττονται των ευκαιριών και συνεισφέρουν στη δημιουργία αξίας.

Η πολυσχιδής προσωπικότητά του μας θυμίζει ακόμα κάτι πολύ σημαντικό: Την αξία της συνεργασίας. Συνεργαζόμενος με τον Στέλιο Ιωάννου κατάφερε να καταξιωθεί σε διεθνές επίπεδο και να ξεχωρίσει πέρα από τα σύνορα της πατρίδας μας. Το μήνυμα της συνεργασίας και της ομαδικότητας είναι μια ακόμα παρακαταθήκη των δύο αυτών μεγάλων ευεργετών.

Περήφανος Κύπριος, φιλόπονος, οραματιστής, ηγετική φυσιογνωμία για τους συνεργάτες του, εμπνέει ακόμα όσους είχαν την τιμή να συνεργαστούν μαζί του και όσους τον γνωρίζουν μέσα από το πολυδιάστατο και πολυσήμαντο έργο του.

*Οι παρευρισκόμενοι
τίμησαν για δεύτερη φορά
με την παρουσία τους
τη μνήμη του «Γώγου»*

Όπως όλοι οι πρωτοπόροι, είχε για ανοικτό ορίζοντά του όχι τα εθνικά μας σύνορα, αλλά, στην πραγματικότητα, τον κόσμο, και έδειξε ότι οι δυνατότητες ενός ατόμου δεν περιορίζονται από το χώρο καταγωγής και διαμονής του, ούτε από τις ιστορικές συνθήκες, αλλά μόνο από τη δύναμη του μυαλού του, τη διορατικότητα και τη φαντασία του. Θα έλεγε κανείς ότι δρούσε με όρους παγκοσμιοποίησης, πριν καν η παγκοσμιοποίηση εμφανιστεί ως έννοια.

Κυρίες και κύριοι,

Αγαπητοί φοιτητές, αγαπητές φοιτήτριες,

«Πού συναντιόμαστε;», είναι το θέμα της εισήγησης του ομιλητή της αποψινής διάλεξης, κυρίου Ron Bakker, τον οποίο ευχαριστούμε θερμά για την αποδοχή της πρόσκλησής μας και την παρουσία του στο Πανεπιστήμιό μας.

Οι διαδικτυακές συναντήσεις κυριαρχούν πλέον στη ζωή μας, όμως οι άνθρωποι δεν παύουν να αποζητούν τις συναθροίσεις σε φυσικούς χώρους, καθώς αυτές δίνουν ώθηση στη δημιουργικότητα και ενισχύουν την ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

Οι αρχιτεκτονικές δημιουργίες είναι αδιαμφισβήτητα κομμάτι της ιστορίας ενός τόπου, κομμάτι της κουλτούρας του και μέσο έκφρασης, τόσο των αρχιτεκτόνων, όσο και των ανθρώπων που συναντιούνται σε αυτές.

Στο Πανεπιστήμιο μας ευελπιστούμε να κτίσουμε την Πόλη της Γνώσης. Μία πόλη με κτίρια και εγκαταστάσεις που να εμπνέουν τον ερευνητή και τον επιστήμονα να δημιουργήσει. Μια πόλη που να εμπνέει τους νέους ανθρώπους για μάθηση.

Κυρίες και κύριοι,

Ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης, ταξίδεψε την Κύπρο σε όλο τον κόσμο, διεύρυνε τα σύνορά της με έναν πρωτόγνωρο και δημιουργικό τρόπο. Γνώριζε πολύ καλά, ότι δεν υπάρχει ευνοϊκός άνεμος για καράβια που δεν ξέρουν τον προορισμό τους.

*Από δεξιά ο κ. Ron Bakker,
η κα Λεώνη Μαυρονικόλα -
Παρασκευαΐδου και
ο κ. Ευθύβουλος Παρασκευαΐδης*

*Από αριστερά ο κ. Ευθύβουλος
Παρασκευαΐδης, ο κ. Ron Bakker,
η κα Θέλμα Παρασκευαΐδου
και ο Καθηγητής Κωνσταντίνος
Χριστοφίδης*

Γνώριζε πολύ καλά και τον προορισμό του αλλά ακόμη καλύτερα το σημείο εκκίνησης του.

Σε μια εποχή κυνισμού, απαξίωσης, οικονομικής αλλά και πνευματικής παρακμής και αίσθησης ματαιοπονίας, πρότυπα, όπως ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης, τα χρειαζόμαστε πολύ.

Τα χρειαζόμαστε όχι απλώς ως σημεία αναφοράς, αλλά γιατί είναι ζωντανές αποδείξεις του συνθήματος «τίποτε δεν είναι αδύνατο» ή καλύτερα «το αδύνατο δεν είναι τίποτε». Αλλά αυτό «το αδύνατο» θέλει μυαλό, θέλει σκληρή δουλειά και αφοσίωση και ταυτόχρονα το ηθικό βάρος του ανθρωπισμού, της προσωπικής καλλιέργειας και της κοινωνικής προσφοράς.

Προσθέτω, σε έναν εντελώς προσωπικό τόνο, ότι νιώθω ακόμα μεγαλύτερη συγκίνηση να μιλώ για ένα τέκνο της Λαπήθου, όντας Λαπιθιώτης και εγώ. Για μας, η Λάπηθος είναι η σκέψη που,

*«όπου και να ταξιδέψουμε μας πληγώνει» γιατί μοιάζει με
«μια σαΐτα τυναγμένη ξαφνικά
από τα πέρατα μιας νιότης βασιλεμένης»*

όπως λέει ο Γεώργιος Σεφέρης με τον δικό του τρόπο.

Κλείνοντας θέλω να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια του Γεώργιου Παρασκευαΐδη, τη σύζυγό του Θέλμα και τα παιδιά του Ευθύβουλο, Λεώνη και Χριστίνα, για τη συμβολή τους στην πραγματοποίηση της διάλεξης και την έμπρακτη στήριξη τους στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είμαστε πραγματικά ευγνώμονες που σας έχουμε δίπλα μας.

Σας ευχαριστώ.

Χαιρετισμός του κ. Ευθύβουλου Παρασκευαΐδη, εκ μέρους της οικογένειας Παρασκευαΐδη

Ο κ. Ευθύβουλος Παρασκευαΐδης χαιρετίζει τη δεύτερη ετήσια διάλεξη εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη

Υψηλοί και εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Αγαπητοί φίλοι,

Διαβιβάζω τις θερμές ευχαριστίες εκ μέρους της οικογένειας μου και από εμένα προσωπικά, προς το Πανεπιστήμιο Κύπρου καθώς και στον Πρύτανη κ. Χριστοφίδη και τους συνεργάτες του για τη σημερινή δεύτερη εκδήλωση εις μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Η πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Κύπρου και η παρουσία όλων σας εδώ σήμερα, είναι συγκινητική και τιμητική τόσο για τη μνήμη του πατέρα μου όσο και για την οικογένεια μας. Ιδιαίτερα τη σημερινή μέρα που ήταν η ημέρα των γενεθλίων του.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Ron Bakker, ο οποίος τιμά τη σημερινή εκδήλωση με την παρουσία του και με την παρουσίαση του θέματος που εστιάζεται σε χώρους συνάντησης για επικοινωνία. Η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων σίγουρα αποτελεί μία από τις θεμέλιες βάσεις του πολιτισμού.

Η επικοινωνία ήταν ένα πολύ σημαντικό μέρος της ζωής, του έργου και της καριέρας του Γεώργιου Παρασκευαΐδη. Στον εθνικό τομέα, ήταν σκοπός ζωής για τον πατέρα μου να επικοινωνήσει σε Αμερική, Ευρώπη και άλλες χώρες ότι μια δίκαιη λύση του Κυπριακού θέματος ήταν η πιο συμφέρουσα για όλους τους ενδιαφερόμενους.

Επεδίωξε να αποκτήσει στενές σχέσεις με σημαίνοντα μέλη της γερουσίας και του κογκρέσου στην Αμερική καθώς και με στενούς κύκλους των προέδρων Ρήγκαν, Μπούς, και Κλίντον τον οποίο ήξερε προσωπικά. Σύναψε προσωπική φιλική σχέση με τον πρόεδρο Κάρτερ.

Είχε πολύ καλές σχέσεις με το ελληνικό και εβραϊκό λόμπι της Αμερικής και μέλη της κυπριακής παροικίας στο Ηνωμένο Βασίλειο όπως και στελέχη της αγγλικής κυβέρνησης και βουλής καθώς και Ρώσους διπλωμάτες και πολιτικούς.

Με λογικά επιχειρήματα και ένα όραμα για μελλοντικές εξελίξεις, τις οποίες βλέπουμε σήμερα να υλοποιούνται κατάφερνε να είναι πολύ πειστικός.

*Δεξιά η κα Θέλμα Παρασκευαΐδου.
Αριστερά η κα Λίτσα Σταύρου*

*Η κα Θέλμα Παρασκευαΐδου
και η τέως Υπουργός Εξωτερικών
Ερατώ Κοζάκου - Μαρκουλλή*

*Από δεξιά η κα Λουκία
Μακρή - Χριστοφίδη,
η κα Βαλεντίνη Αναστασιάδου
και η κα Μαρία Δάμτσα*

Παρόλο που ένα χελιδόνι δεν μπορεί να φέρει την άνοιξη, πιστεύω ότι ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης πέτυχε να περάσει σημαντικά μηνύματα για το Κυπριακό και να εξυπηρετήσει σημαντικά τον εθνικό σκοπό.

Η επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα στον επαγγελματικό τομέα, ήταν από τα βασικά στοιχεία της επιτυχίας του. Εφάρμοζε τη συλλογική συζήτηση με τους στενούς συνεργάτες του ακούοντας τις απόψεις όλων πριν πάρει απόφαση. Έκανε συχνές επισκέψεις σε όλες τις περιοχές που λειτουργούσε η εταιρεία.

Φρόντιζε να μιλά τόσο με τους μηχανικούς των έργων όσο και με τους αρχιεπιστάτες, επιστάτες, τεχνίτες και εργάτες, όπως ένας καλός στρατηγός που έχει επαφή με όλο το στράτευμα.

Η συνεχής επαφή με τους πελάτες της εταιρείας, με σεβασμό και εκτίμηση για την προτίμηση τους στην εταιρεία, δημιούργησε προσωπικές σχέσεις και φιλίες ζωής που βοήθησαν και την εταιρεία και την Κύπρο.

Μία από τις πιο σημαντικές του επιτυχίες πιστεύω ήταν να καταφέρει μαζί με τους χιλιάδες συνεργάτες του εντός της εταιρείας να δώσει το μήνυμα στις χώρες του Αραβικού Κόλπου ότι οι Κύπριοι είναι ικανοί, έντιμοι και πιστοί συνεργάτες. Και εξίσου σημαντικό, ότι οι Κύπριοι είναι ισάξιοι με οποιονδήποτε άλλο επιστήμονα και τεχνικό στον κόσμο.

Αυτή η μεγάλη επιτυχία έχει ανοίξει τις πόρτες αυτών των χωρών σε Κύπριους επιχειρηματίες, επιστήμονες, τεχνικούς και ακόμα και σήμερα πιστεύω ότι προσφέρει δίνοντας πρόσφορο έδαφος για πολλούς συμπατριώτες μας να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους στον Αραβικό Κόλπο στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν τη μεγάλη οικονομική κρίση που μαστίζει τον τόπο μας.

Τελειώνοντας επιτρέψτε μου να παροτρύνω όσους από εμάς περνούν δύσκολες μέρες να πάρουν κουράγιο από τον βίο ανθρώπων σαν τον Γεώργιο Παρασκευαΐδη που ποτέ δεν ήταν ρίψασπις. Ποτέ δεν έχανε το ηθικό του και την πίστη στο εαυτό του αλλά αγωνιζόταν μέχρι την επιτυχία. Στόχευε για το ακατόρθωτο και μετά το έκανε κατορθωτό. Με τέτοιο πνεύμα ο τόπος μας θα μπορέσει να ξεπεράσει τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζει και να προχωρήσουμε σε ένα λαμπρότερο μέλλον για την Κύπρο.

Σας ευχαριστώ και σας εύχομαι να απολαύσετε τη σημερινή συνάθροιση.

Παρουσίαση του ομιλητή
από τον Επίκουρο Καθηγητή Ανδρέα Σαββίδη,

Τμήμα Αρχιτεκτονικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο Επίκουρος Καθηγητής Ανδρέας Σαββίδης και ο κ. Ron Bakker

A warm welcome to you all and special thanks to the Paraskevaides family for sponsoring tonight's event.

It seems very appropriate that Ron Bakker should be a featured speaker at this venue. Just like the gentleman whose name this lecture series bears, Ron's professional practice has been characterized by an entrepreneurial spirit in a global scale, while still being able to maintain a special understanding for the prevalent local conditions inherent in every design project he has undertaken. In fact Ron Bakker is truly a man of the world.

Born in the Netherlands, Ron is conversant in five languages and has graduated from the distinguished Delft University of Technology - at the time under the leadership of Rem Koolhaas' deanship - and under the tutelage of such concurrent educator-practitioners as Aldo Van Eyck and Herman Hertzberger. He even has a story or two to share with us about his encounters with Winy Maas of MVRDV fame, if we coax him a bit.

As a student he was involved with the European Architecture Students Assembly and took part in several rewarding workshops in Britain and on the continent, an experience he highly recommends to our own student body here tonight. Later on, as a practitioner he has had the opportunity to lead architectural projects at both the building and the urban scale, across the Netherlands and to the Middle East and from London to Moscow and beyond.

For a substantial part of his extensive career this architect and urbanist had risen through the ranks to become a partner at international design colossus KPF London, where he spent 17 years before becoming one of the founders and principals at PLP and instilling in this new practice a sense of both professional rigor and innovative research.

At PLP Ron is dedicated to examining and utilizing new and emerging technologies integrating sustainable urban development with computational and parametric design. Through it all, however, in dealing with scales big and small and everywhere in between, he has remained attuned to the human condition, in order to create spaces, which become places, where we meet.

Ron we look forward to your lecture.

Ομιλία του κ. Ron Bakker,

Ιδρυτικού μέλους και συνέταρου της PLP Architecture

WHERE DO WE MEET?

Ο κ. Ron Bakker ομιλητής της δεύτερης ετήσιας διάλεξης εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη

We meet here!

I am delighted to have been invited to give the second annual lecture in memory of George Paraskevaides.

My name is Ron Bakker. I am a Dutch architect, but I have lived in London for almost 25 years, and for most of that period I have worked intensively with a small group of very enthusiastic architects. Together we used to run the London office of Kohn Pedersen Fox, together we left, four years ago, and started a new company, PLP Architecture. We came from different places, we worked all over the world, we have different skills, backgrounds and characters, our projects are very varied, but I think that what makes us successful as a group is that we believe in the positive contribution our work can make to the cities we live in. We love cities.

It is hard to track back and understand when the first interest into ideas of architecture sparked in me. With hindsight, I enjoy reminding myself that my mother would take me to Park Sonsbeek when I was a baby, in my pram in Arnhem in the 1960s, and that I would have just missed Gerrit Rietveld's Pavilion, which was dismantled after the Third International Sculpture Exhibition in 1955.

I also missed Aldo van Eyck's Pavilion, built for the 1966 Exhibition. It only survived through the summer, and the wonderful ideas of walls and circular spaces in the green, and chance encounter with art, or with people, only lived on as a prime example of «paper architecture». Both these buildings have since been rebuilt 20 kilometres from Sonsbeek.

The early Modernists were the teachers of van Eyck and Hertzberger in the 50s, and when I studied Architecture at the University of Technology in Delft in the 1980s, van Eyck and Hertzberger were my teachers.

Van Eyck taught us how Architecture related to life, and how the strength of ideas about community and culture are really the most important ingredients for the profession we were embarking on. A tree is a leaf and a leaf is a tree. A city is not a city unless it is also a huge house. A house is a house only if it is also a tiny city. There were always stories in his architecture – and architecture in his stories.

Big ideas.

*Η κα Ντόρις Παρασκευαΐδου
και ο κ. Άκης Κασάπης*

*Φοιτήτριες του Πανεπιστημίου
Κύπρου παρακολούθησαν τη
Δεύτερη Ετήσια Διάλεξη εις μνήμην
Γεώργιου Παρασκευαΐδη*

Herman Hertzberger taught us about the detail. For him, every person and every activity deserves our full attention. He made spaces to accommodate things that needed happening. If one person is king, everyone should be king. We didn't like his buildings much, but the little ideas were fantastic.

He made steps for boys to sit on and read and talk about their books. And then he designed the buildings around them.

He made stable doors, so the folk in the retirement homes could open the tops - still feel safe - and take part in the life of the larger community.

In London in the early 1990s I ran into three Americans, Lee Polisano, David Leventhal and Karen Cook, who had just started the London office of KPF, and they loved Kahn and Aalto... Less story, perhaps, but more beauty.

We have been working together and apart ever since, and the projects I will show you today are projects that came out of cooperation, of the communication of ideas.

Typically, architecture is the activity which is concerned with designing shelter.

This is what we do, we design places for people:

We design office buildings, in Abu Dhabi, in The Hague, in London

We design buildings for education, in Oxford, in London

We design residential apartment buildings, in Beirut

We design shopping malls, in Kuwait City

We design master plans for entire cities, in Qatar

We take on existing buildings and revitalise whole districts, in Amsterdam

Ο Καθηγητής Πάνος Παπαναστασίου, Κοσμήτορας της Πολυτεχνικής Σχολής και ο Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής, κ. Χρίστος Χατζηχρήστος

Στιγμιότυπο από τη δεξίωση

Our work combines many skills, but our clients are generally mostly concerned with the economic success of the products they put in the market: they need to do what they are supposed to do, they need to be completed on time and on budget, and they need to be sold for a good price. Very often, though, our clients recognize the responsibility they have for how our cities look and function, and quite a few of them would like to be remembered for creating beautiful buildings. And – more and more – city authorities insist on very high levels of quality.

Our projects always have a story to tell.

For me, what I have started to understand more and more – and what I am most proud of in our work – is the way our projects help to create better urban life, and to my mind the relationships between the functions, the spaces between the buildings, and the overlap between buildings and the public realm is where the largest opportunities exist to enhance the quality of life in our cities.

THE SPACES BETWEEN

This is all to do with communication, about creating places to gather, to tell stories and exchange ideas. This is where life takes place.

Politics

Business and Trade

Food

Tradition and Decision

Education and Play

Stories and Ideas

*Provinciehuis
The Hague, The Netherlands*

Credit: Eamonn O'Mahony

There are many traditional versions of these types of spaces. Some are fit-for-purpose, some are more flexible, or a result of being a nice looking, comfortable place with shelter and food. These places played an important part in the way our societies functioned and flourished.

Sometimes we wonder whether this will change in the age of Social Media.

My son is thirteen – almost fourteen – and he lives in a different kind of place from me. He has an incredible network of friends and teachers. On a typical day, he will communicate with forty or fifty people; sharing his interests, negotiating his relationships, discussing his sports, organising his school work. He uses five or six different media, sometimes two or three at the same time. He has no problem keeping control of this. He never forgets anything. He can be very brief. He uses sound, words and images. It is quite amazing.

DOES HE STILL NEED A PLACE TO MEET?

The American author Jonathan Frantzen worried about kids, recently, not being able to socialise face to face. He is worried that our children will be detached from the real world. But this is their real world!

We have never been as well connected as we are at this moment in time.

When we create workplaces, residential areas, educational campuses, we find that there is a realisation, among our clients and the users of our projects, that the provision of places to meet is sort of social glue, which increases the productivity of organisations, and attracts talent.

I would like to show you five of our projects – two completed, one in limbo, one in design, and one under construction. These are five projects that highlight the importance of the spaces between.

PROVINCIEHUIS

This is a project about a garden, where one wasn't before. This is a story of crossing the paths of government and citizens, and of opening up democratic government.

*Provinciehuys
The Hague, The Netherlands*

Credit: Christian Richters

*Provinciehuys
The Hague, The Netherlands*

Credit: Christian Richters

The commission for the renovation and the extension of the Provincial Headquarters in The Hague was won through a European competition. The new government buildings embrace an open plaza and define a corner of the city's major park, the Malieveld.

The existing Statenzaal, a strong modern structure from the sixties which houses the Province's Chamber, sets up the ribbon building of the new extension, with sinuous curves seemingly guiding the traffic around the complex, and protecting the plaza beyond. The design of the street façade with strip windows set between horizontal bands of bricks derives from the dynamic character of the building form and from the tradition of early 20th century Dutch architecture. The building frames the new garden court, which is animated by running water and mature trees.

The plaza functions as the entrance lobby to the six spatial components of the complex, and during most seasons the inhabitants of the buildings use the space as an impromptu meeting point, for casual discourse and political gossip. Along the northern edge of the plaza a long horizontal water wall connects the various office buildings and provides a pleasant background noise, masking the traffic noise seeping in through the open corners of the space.

Along the Malieveld, the spandrel is brick banding. The interior of the courtyard is stainless steel. The elevations of the exterior building are variations on a single theme. In each case there is a continuous band of clear, non-reflective glass.

The Dutch, having a right to daylight in the workspace, occupy a shallow floor plan; 5.4 deep meter offices on either side of a 1.8 meter corridor. The length by which a typical section would need to be extruded was calculated, subject to maintaining safe and comfortable travel distances, and a height that did not exceed that of the 19th Century merchant's houses in the context.

We placed each of the large gathering spaces of the brief - including the cafeteria and reception areas for the debating chamber - around the court, so that in good weather, activities could spill out onto the landscape.

I have been coming back here every few years. It was one of my first completed projects, and I need to know how it is doing. The people who work here tell me that the garden has become the heart of the operation,

*Heron Tower
London, UK*

Credit: Hufton + Crow

that they choose to cross from one department to another using the courtyard – bunch of A4 papers under their arm – rather than covered walkways. When the sun comes out they have meetings sitting under the trees.

THE HERON TOWER

If we are sure that multifunctional buildings of culture are part of the city of the future, so are well integrated places of work. This is evident to us today, although ten fifteen years ago we may not have said this. Then, we were told, everyone would work from home, and the city as a place of work was outdated.

We know, today, that this did not happen. People have the desire and the need to congregate and meet – in person, not just electronically. The work place of cities of the future is about congregating and meeting. It is about being with people, not being isolated in a small sealed cubbyhole.

Heron Tower is a response to a clearly identified need for highly serviced modern office space for international companies at the heart of London.

The site, at the junction of Bishopsgate, Houndsditch and Camomile Street, has been a significant gateway to the City of London since Roman times.

Responding to the technical and social demands of the new workplace, the building is arranged around a series of three story atria or villages, which will serve as gathering spaces for thirteen different tenants in the building.

Rather than a central core, as in most London high rises, Heron Tower is designed with a side core, which provides an open and continuous floor plate and also creates varied elevations specific to their orientation and context.

To the south, the building is all about vertical movement, with the stairs and lift cores clearly expressed. To the north, from Billingsgate, the face of the building reveals the internal organisation with the grand, triple height spaces. To the east and west, the individual floors are articulated, with a subtle banding to call out the three storey villages.

*The Cyprus House of
Representatives
Nicosia, Cyprus*

Credit: Eamonn O'Mahony

Core elements along the southern facade reduce solar gain. North facing atria maximise daylight in the workplace while minimising the need for external environmental protection.

Part of the development of the site includes a new public square, created by closing a section of Houndsditch. On Bishopsgate, a covered arcade provides a sheltered walkway for pedestrians. Lower levels of the building contain extensive areas of shops, restaurants and cafes open to all.

At the top of the tower, there is a restaurant served by dedicated lifts and offering spectacular views across London.

THE NATIONAL ASSEMBLY

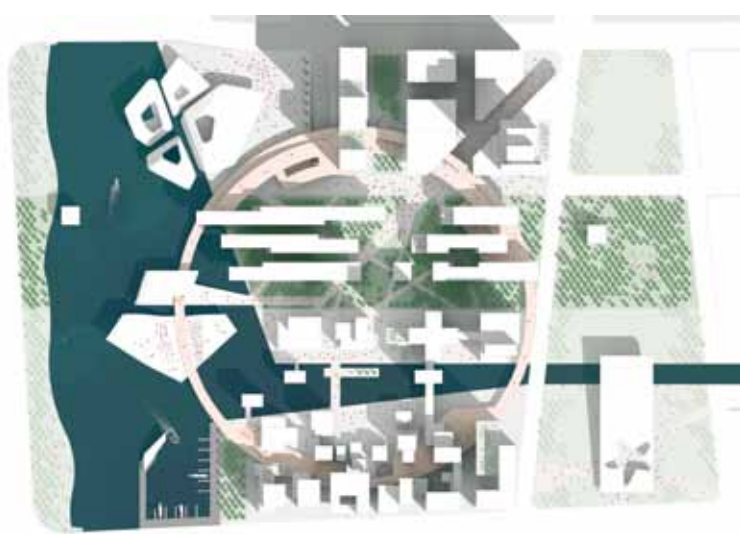
Here, in Cyprus, we designed a new parliament house. We won a competition many years ago, and it was a wonderful project to work on – creating a building for a parliament in action. Extensive archaeological investigations on the site revealed treasures from the past, a great dig commenced, and construction was never resumed...

The primary role of the building is to encourage citizens to participate in the democratic process. To this end, the design places the public at the heart of the new complex and brings them into direct contact with the working spaces of the institution.

The public foyer surmounting the hill extends the streetscape adjacent to the site. The representatives meet in an amphitheatre set into the hill.

The foyer is a space of meeting and exchange between the public and their representatives: a contemporary agora for a modern and dynamic democracy. It is the equivalent of the central space at the Provinciehuis, but here it is covered.

Covered, but not sealed. The building is naturally ventilated. Through a building management system, windows open at night, so that evening breezes cool the structure and the concrete soffits. During the day, the structure absorbs heat, and serves to temper the environment.

*N+ Masterplan
Ningbo, China*

Credit: PLP Architecture

The committee and political meeting rooms line the foyer on the ground and below.

At the symbolic and functional center of the building is the parliament chamber itself, a tall alabaster drum diffusing light into the foyer that surrounds it. The drum is of a complex construction. It serves to baffle the harsh Cypriot sun, allow in a warm diffused light, and protect the space from the hot outside temperatures. A layer of translucent alabaster bathes the interior in a rich, golden glow.

The outer wall is glazed. In between, wood screens deflect the harsh sun. The air is ventilated out either from the high parapets at the edges or through the inner tension ring.

The offices of the personnel are organized around small-scale garden courts. The gardens connect with a parliamentary park which offers members a quiet retreat.

The landmark chamber rises high above the surrounding roof and becomes a landmark in the skyline of the city.

N+ IN NINGBO

A place with a purpose.

N+ is the first Fashion City in the world specifically designed from the ground up to work as a centre for the fashion industry and creative fields in general. Our aim is to create a city that works as a creative catalyst. The main organizational strategy is based on the idea of intensifying spontaneous encounters by laminating a multiplicity of programs, colours, character and atmospheres within a continuously changing urban experience.

The mixture of programmatic typologies encourages creativity, sociability and experimentation. A design school is located in the middle of the site. It sits within an urban forest – the realm of the fantastic - linking the central park to the river. The waterfront is transformed into a cultural district, with a theatre, a museum and a yacht club. To the south, a labyrinthine neighbourhood – a contemporary reinterpretation of a hutong – mixes boutique hotels, designer concept stores, fashion villas and a very porous active ground floor.

*N+ Masterplan
Ningbo, China*

Credit: PLP Architecture

*N+ Masterplan
Ningbo, China*

Credit: Vyonyx

*Deloitte Headquarters
Amsterdam, The Netherlands*

Credit: PLP Architecture

Floating above the street level a continuous catwalk connects all districts. It is a performance space distanced from the daily reality of the city below. On the catwalk, one is simultaneously an actor and a spectator, both an inhabitant and a protagonist in the life of the city.

The project is the recent winner of the Big Urban Projects category in the MIPIM Architectural Review Future Project Awards 2012, and the 2013 The Chicago Athenaeum: Museum of Architecture and Design and The European Centre for Architecture Art Design and Urban Studies - The International Architecture Award.

DELOITTE

Deloitte, as a multi-national service provider, is crucially aware of the importance of excellent access and communication, a healthy and inspirational atmosphere, and the capability of attracting – and holding on to – the most talented and experienced staff globally. Their new headquarters building in Amsterdam is an ambitious departure from common accountancy and legal practice, a new type of working environment, and continental Europe's most sustainable office project.

The project was won in a competition between developers. Deloitte wanted a building that would make their many accountants, consultants and lawyers benefit from much increased communication. They wanted to be very open to their customers, who tend to come to visit them. They wanted to forge strong relationships with the Free University of Amsterdam and the Business School. And more than anything, they wanted to project an open and welcoming image to the people of Amsterdam.

The location for their project is one of the Netherlands' best connected sites. It is a four minute train ride from Schiphol Airport, 10 minutes from the centre of Amsterdam, right along one of the arteries of the motorway system, and there are fast trains to Berlin, Paris and London within walking distance.

The atrium, as an architectural expression, was perfectly suited to Deloitte's wish to create a heart for their operation, and to make this heart visible to the public. The 15 storey glass space is like a beacon. Shared spaces step up in the base of the atrium, and at the sixth and ninth level the U-shaped floor plate is connected by 65 meter long bridges to make a circular walk.

*Deloitte Headquarters
Amsterdam, The Netherlands*

Credit: Assembly

*Deloitte Headquarters
Amsterdam, The Netherlands*

Credit: A2STUDIO

*Deloitte Headquarters
Amsterdam, The Netherlands*

Credit: PLP Architecture

The atrium is north facing, creates a buffer against the noise and pollution of the motorway and the public transport bundle and makes it possible to allow maximum daylight to penetrate the office floorplates. We shade against the sun on the east and the west, and provide more thermal mass to balance the temperatures, and on the south, we collect the energy of the sun in PV panels to create electricity.

When we ran simulations of daylight penetration to the workspaces along the perimeter we found that the shape was perfect. Some 65% of the workspace has north light. The atrium is like the lung of the building. Fresh air is driven into the workspaces and trickles out into the atrium, making the air work twice. It is extracted from the top and the energy is recirculated.

The structural system allows for maximum flexibility for imminent and future use. Large column-free spans. Small cores. Load-bearing facades on the sides where we need the thermal mass most.

The facades are designed specifically to deal with the requirements of their orientation. Totally open at the north, and increasingly more closed towards the south.

When we applied for our BREEAM Design Certificate – we were trying to reach Excellent – we found that we scored so high that a small percentage increase would lift us into the Outstanding category. We decided to store heat and cold seasonally underground, apply solar panels to the roof; light all workspaces with LED fed through the Ethernet, collect and use all rainwater, and made various other small and large changes to the materials and systems of the project. We attained our Outstanding certificate this summer, giving this project the second highest BREEAM score ever.

In the end it is about the people, though, and the functioning of the business operation. The building is under construction now, and I can't wait to see the spaces full of activity. I am looking forward to entering into the grand space and looking up, to walking those bridges, and to talking to the people on the fourth floor terrace.

I would like to say one more thing. Among the long lists of goals we can try to reach to make our buildings more sustainable, I miss one. Between all the boxes to tick, there are no points for beauty. Yet we all know that when we love things, we will hold on to them, cherish them, and look after them.

Thank you

Παρουσίαση του πρώτου φοιτητικού διαγωνισμού στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής

Απονομή ετήσιου βραβείου στη μνήμη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη, από την Πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτονικής, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παναγιώτα Πύλα

Η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παναγιώτα Πύλα, Πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτονικής

Θα ήθελα να καταθέσω εκ μέρους του Τμήματος Αρχιτεκτονικής την ευγνωμοσύνη μας στην οικογένεια Παρασκευαΐδη και την εκτίμησή μας για το έργο του Γεώργιου Παρασκευαΐδη, το οποίο για μας τους αρχιτέκτονες προκαλεί ένα ιδιαίτερο αίσθημα ευθύνης.

Ο διαγωνισμός που προκήρυξε το Τμήμα της Αρχιτεκτονικής είχε διπλό στόχο: Από τη μια να είναι επίκαιρος και να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες αγωνίες της Κύπρου. Και από την άλλη, να συλλάβει κάτι από το πνεύμα και τον χαρακτήρα του έργου του Γεώργιου Παρασκευαΐδη, το οποίο κατάφερε όντως να διευρύνει τα όρια της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, και να αξιοποιήσει με εγρήγορση και εφευρετικότητα τις δικές του ευκαιρίες και κρίσεις.

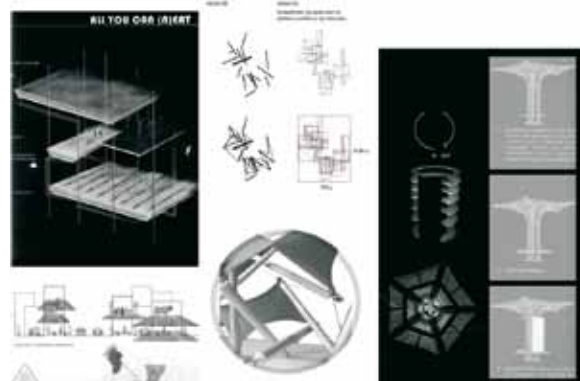
Με τίτλο «Η κρίση ως μια άλλη συνθετική προοπτική», ο διαγωνισμός ζήτησε από τους φοιτητές του Τμήματος να αναστοχαστούν εναλλακτικούς τρόπους χειρισμού του δομημένου περιβάλλοντος σε σχέση με τις παρούσες συνθήκες του τόπου μας. Η πρόταση μπορούσε να καταπιάνεται με το σχεδιασμό ενός μικρού αντικειμένου ή μπορούσε να φτάσει μέχρι το σχεδιασμό σχέσεων στην κλίμακα της Κύπρου ή ακόμα και παραπέρα. Το ζητούμενο είναι να υπάρχει μια χωρική διάσταση στην πρόταση και η συσχέτισή της με ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο.

Δικαίωμα συμμετοχής είχαν οι φοιτητές του Τμήματος Αρχιτεκτονικής Πανεπιστημίου Κύπρου και οι προτάσεις (για τις οποίες τηρήθηκε αυστηρά η ανωνυμία) αξιολογήθηκαν από Ειδική Επιτροπή του Τμήματος. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους Οδυσσέα Κοντοβούρκη και Χρίστο Χατζηχρήστο που έλαβαν μέρος στην επιτροπή μαζί μου. Η αξιολόγηση έγινε με βάση την πρωτοτυπία, τη δημιουργικότητα, τον πειραματισμό και τη σύνδεση με κάποιο συγκεκριμένο τοπικό πλαίσιο

Δείχνουμε 3 από τις προτάσεις για να δώσουμε μια γεύση του φάσματος των προσεγγίσεων. Μια πρόταση εισηγήθηκε ένα εναλλακτικό κοινωνικό παντοπωλείο, που θα άλλαζε το «στενόχωρο» χαρακτήρα (κυριολεκτικά και μεταφορικά) των κοινωνικών παντοπωλείων, μετατρέποντας τα σε ενεργά στοιχεία του δημόσιου χώρου της πόλης.

Η άλλη πρόταση, εισηγείται την ένταξη μιας αγροτικής παραγωγής μέσα στην πόλη. Είναι μια ανάπτυξη καθ' ύψος που συνδυάζει αστικές καλλιέργειες με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η πρόταση που κέρδισε το

Τρεις από τις συμμετοχές στο φοιτητικό διαγωνισμό

Όψη από την πρόταση της Σωσάνας Αναξαγόρου στην οποία απονεμήθηκε το βραβείο εις μνήμη Γεώργιου Παρασκευαΐδη

Απονομή του βραβείου εις μνήμη Γεώργιου Παρασκευαΐδη στη δευτεροετή φοιτήτρια του Τμήματος Αρχιτεκτονικής, Σωσάννα Αναξαγόρου. Το βραβείο απένειμαν η κα Λεώνη Μαυρονικόλα - Παρασκευαΐδου, κόρη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη και ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κύπρου

βραβείο είναι αυτή από μια δευτεροετή μας φοιτήτρια, τη Σωσάνα Αναξαγόρου, και αφορά στην κατασκευή μικρού υπαίθριου θεάτρου σκιών παρά το Κάστρο της Λεμεσού.

Η Επιτροπή εκτίμησε τον τρόπο με τον οποίο ο γνωστός καραγκιόζης, ως πολιτιστικό προϊόν μιας παλαιότερης εποχής, που βίωνε κρίσεις και πολλών ειδών δυσκολίες, θα μπορούσε μέσα από την πρόταση να λειτουργήσει αποκαλυπτικά για τη σημασία των δημιουργικών δυνάμεων μιας κοινωνίας υπό πίεση. Επιπλέον η ενεργητική παρουσία ενός ιστορικά φορτισμένου και ταυτόχρονα «εναλλακτικού» για τα σημερινά δεδομένα πολιτιστικού δρώντος, ενισχύει τη συλλογική μνήμη και τη συλλογικότητα που αδυνατίζουν μέσα στο περιβάλλον της κρίσης. Φάνηκε επίσης ότι δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην επιλογή του χώρου που θα τοποθετηθεί αλλά και στην οργανική σχέση του με τις κινήσεις και ροές της σύγχρονης πόλης, ώστε να καταστεί ένας «ζωντανός» τόπος συνάντησης.

Η κατασκευή που θα φιλοξενεί το θέατρο σκιών βασίζεται σε έναν ελαφρύ και ευέλικτο φορέα, ενώ τα υλικά που επιλέγονται είναι απλά και φθηνά. Με την αξιοποίηση της καθιερωμένης οικοδομικής τεχνολογίας αναζητείται η συγκρότηση ενός «έξυπνου συστήματος» που θα προσφέρει πολυχρηστικότητα και ποικιλία χώρων (στεγασμένων, ανοικτών, καθιστικών κ.λπ.). Αρχικά, το δομικό σύστημα μελετήθηκε σε επίπεδο μονάδας ώστε να αποσαφηνιστούν/ τυποποιηθούν οι κατασκευαστικές του ιδιαιτερότητες, αλλά και ώστε να μελετηθούν οι διάφορες δυνατότητες που προσφέρει για τη συγκρότηση πιο πολύπλοκων κατασκευών, όπως το θέατρο σκιών. Η κατασκευή ολοκληρώνεται με την προσαρμογή τεντών από καραβόπανο επάνω στις οποίες θα παίζεται το θέατρο σκιών. Το σύστημα χρήζει προφανώς περαιτέρω επεξεργασίας, αλλά παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα αλληλουχία των στοιχείων. Φαίνεται εύστοχη και η επιλογή της θέσης του θεάτρου λόγω της συγκέντρωσης καταστημάτων, της παρουσίας του μνημείου, και γενικά της συγκέντρωσης κόσμου και των περαστικών που διασχίζουν την περιοχή παρά το Κάστρο Λεμεσού.

Συνέντευξη του κ. Ron Bakker

στο περιοδικό Συνθέσεις

των Melissa Hekkers και Ειρήνη Μοδέστου, Δεκέμβριος 2013, τεύχος 206

Ο κ. Ron Bakker

Φωτογραφία: Στέλιος Καλλινίκου

WE NEED TO MEET

Μήπως στην εποχή της ηλεκτρονικής επικοινωνίας έχει μειωθεί η ανάγκη των ανθρώπων να συναντιόνται πρόσωπο με πρόσωπο; Καθόλου, απαντά ο Ολλανδός αρχιτέκτονας Ron Bakker. Προτείνει μάλιστα χώρους συνάντησης τους οποίους μπορούμε να εντάξουμε στις πόλεις μας, σαν ένα είδος κοινωνικής γόμας.

Ο Ron Bakker ήρθε στην Κύπρο πρόσφατα προσκεκλημένος από το Πανεπιστήμιο Κύπρου για τη διάλεξη που καθιερώθηκε να δίνεται κάθε χρόνο προς τιμήν του Γώγου Παρασκευαΐδη, στις 16 Οκτωβρίου, τη γενέθλια μέρα του. «Where do we meet?» ήταν ο τίτλος της διάλεξης του Ron Bakker. «We meet here» απάντησε αρχίζοντας την ομιλία του, και όπως κάθε πρώτη συνάντηση, ξεκίνησε με τις συστάσεις: «Είμαι ο Ron Bakker, Ολλανδός αρχιτέκτονας, και ζω στο Λονδίνο εδώ και 25 χρόνια. Εργάζομαι με μια μικρή ομάδα αρχιτεκτόνων, αρχικά στο γραφείο Kohn Pedersen Fox, ενώ πριν από τέσσερα χρόνια δημιουργήσαμε μαζί το PLP Architecture». Άνθρωποι με διαφορετική καταγωγή, υπόβαθρο, δεξιότητες και χαρακτήρα, αλλά, όπως ο ίδιος λέει, τους ενώνει μία κοινή αντίληψη: ότι η δουλειά τους μπορεί να συνεισφέρει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις όπου ζούμε. «Αγαπούμε τις πόλεις» θα πει, κάνοντάς μας να σκεφτούμε πως ναι, ίσως η πόλη είναι ένα μέρος που μπορούμε να αγαπήσουμε, φτάνει να... «Να μοιάζει με ένα τεράστιο σπίτι», όπως θα έλεγε και ο Aldo van Eyck, δάσκαλός του στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Ντελφτ. Ο Bakker θυμάται μέχρι σήμερα τα λόγια του: «Ένα δέντρο είναι ένα φύλλο και ένα φύλλο είναι ένα δέντρο. Μια πόλη δεν είναι μια πόλη αν δεν λειτουργεί σαν ένα τεράστιο σπίτι. Και ένα σπίτι είναι ένα σπίτι μόνο αν λειτουργεί σαν μια μικρή πόλη».

ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΣΥΝΑΝΤΙΟΜΑΣΤΕ;

«Οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο μετακινούνται με ταχύτατο ρυθμό προς τις πόλεις, διότι εκεί είναι το χρήμα και εκεί συμβαίνουν όλα», λέει ο κ. Bakker. «Είναι επομένως πολύ σημαντικό οι πόλεις να είναι ωραίοι χώροι για να ζει κανείς. Συχνά μια πόλη μπορεί να ξεχωρίζει για την ιστορία της, για την πετυχημένη οικονομία της ή για θέματα πολιτισμού. Όμως εάν μπορεί να λειτουργήσει με τον σωστό τρόπο σε όλα τα επίπεδα που αφορούν τους πολίτες, στο επίπεδο της εκπαίδευσης, της υγείας, της πολιτιστικής ζωής,

της ασφάλειας κ.λπ., μπορεί να γίνει ένα καταπληκτικό μέρος για όλους». «Πού συναντιόμαστε», λοιπόν, στις πόλεις όπου ζούμε σήμερα; Ή, για να θέσουμε ένα άλλο ερώτημα, που προηγείται, εξακολουθούμε να έχουμε την ανάγκη να συναντιόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο στην εποχή όπου ένα μεγάλο μέρος της ανθρώπινης επικοινωνίας διεξάγεται στους εικονικούς χώρους; «Νομίζαμε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θα πρόσφεραν στους ανθρώπους νέους χώρους επικοινωνίας. Αντ' αυτού, ανακαλύπτουμε ότι η ανάγκη για χώρους φυσικής συνάντησης, στη δουλειά, στο σχολείο, στην ψυχαγωγία, αυξάνεται», απαντά ο κ. Bakker. Και παραθέτει την εικοσάχρονη επαγγελματική του εμπειρία, για να πει ότι «στο γραφείο μας, όταν δημιουργούμε εργασιακούς χώρους, οικιστικά συγκροτήματα και σχολικές εγκαταστάσεις, ανακαλύπτουμε ότι οι πελάτες μας, αλλά και οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν αυτά τα έργα, έχουν πλήρη συνείδηση ότι οι χώροι συνάντησης λειτουργούν σαν ένα είδος κοινωνικής γόμας, ενώ ταυτόχρονα αυξάνουν την παραγωγικότητα». Και από όλες τις χρήσεις που έχουν αυτοί οι χώροι συνάντησης, ο κ. Bakker θεωρεί ότι «τα κρίσιμα σημεία είναι εκείνα όπου οι άνθρωποι συναντιόνται και ανταλλάσσουν ιδέες».

ΠΕΝΤΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ο ίδιος επισημαίνει ότι τις τελευταίες δεκαετίες υπάρχει μια τάση – την οποία έχουν δημιουργήσει οι δυνατότητες που παρέχει η τεχνολογία – για εργασία από το σπίτι ή από άλλους χώρους, ακόμα και από άλλες χώρες. «Βλέπουμε όλο και λιγότερους ανθρώπους να κάθονται σε ένα συγκεκριμένο γραφείο από τις 9 έως τις 5. Φαίνεται λοιπόν ότι δεν έχει αλλάξει μόνο ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούμε, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο εργαζόμαστε και ο τρόπος με τον οποίο φέρνουμε σε πέρας την καθημερινότητά μας. Ωστόσο, εξακολουθούμε να χρειαζόμαστε τη συνάντηση και γι' αυτό πρέπει να δημιουργούμε χώρους γι' αυτόν το σκοπό. Παραδοσιακά ήταν η αγορά όπου κάποιος αγόραζε ή αντάλλαζε προϊόντα. Σήμερα υπάρχουν τα εμπορικά κέντρα». Μάλιστα ο κ. Bakker βρίσκει ότι αυτοί οι χώροι εξυπηρετούν ακόμα ένα σκοπό. «Στην εποχή της online αγοράς, ένα μέρος της αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτού που πωλεί και αυτού που αγοράζει έχει χαθεί. Είναι πολύ λογικό, λοιπόν, με κάποιο τρόπο να επιστρέφουμε σ' αυτή τη σχέση». Ο κ. Bakker φέρνει ως παράδειγμα αυτής της προσέγγισής του ένα έργο που σχεδίασε στην Κίνα, στην πόλη Ningbo. «Είναι η πρώτη Πόλη της Μόδας στον κόσμο, ένα κέντρο για τη βιομηχανία

της μόδας και για παρεμφερείς τομείς δημιουργίας. Είναι μια ιδέα, φυσικά, που έχει να κάνει με τον καταναλωτισμό, τη μόδα και το lifestyle, όπως αναπτύσσονται αυτή τη στιγμή στην Κίνα, και σχεδιάσαμε την πόλη ως μια βάση συνάντησης για όλους τους ανθρώπους, όπου θα μπορούσε να υπάρχει περισσότερη αλληλεπίδραση μεταξύ του καταναλωτή και μιας εταιρείας». Αυτό ήταν ένα από τα πέντε projects των PLP Architecture που ο κ. Bakker παρουσίασε στη διάλεξή του ως παραδείγματα έργων που φιλοξενούν χώρους συνάντησης – χώρους μεταξύ – όπως τους ονομάζει. Το δεύτερο ήταν το κτίριο της Επαρχιακής Διοίκησης της Χάγης, που οργανώνεται γύρω από μια πλατεία. «Η πλατεία λειτουργεί ως λόμπι στην είσοδο των έξι κτιρίων του συγκροτήματος, και το μεγαλύτερο μέρος του χώρου χρησιμοποιείται ως σημείο συνάντησης, ενώ οι εργαζόμενοι κάνουν εδώ ακόμα και επαγγελματικές συνεδρίες». Το τρίτο, το Heron Tower, βρίσκεται στο Λονδίνο. Είναι ένα κτίριο με γραφεία γύρω από μια σειρά αιθρών, τα οποία χρησιμεύουν ως χώροι συνάντησης για τους ενοίκους. Αντί για έναν κεντρικό πυρήνα, όπως συμβαίνει στα περισσότερα ψηλά κτίρια, το Heron Tower έχει έναν ανοικτό χώρο στο πλάι, που αναπτύσσεται σε διάφορα επίπεδα, ανάλογα με τον προσανατολισμό και τις χρήσεις. Στο πιο χαμηλό επίπεδο του κτιρίου δημιουργήθηκαν καταστήματα, εστιατόρια και καφετέριες. Το τέταρτο παράδειγμα που ανέφερε ο κ. Bakker στην ομιλία του αφορούσε το σχεδιασμό του νέου κτιρίου για την κυπριακή Βουλή. Το γραφείο Kohn Pedersen Fox, σε συνεργασία με το γραφείο Δ. Κυθρεώτης και Συνεργάτες, είχαν πάρει το πρώτο βραβείο στο σχετικό διαγωνισμό, χωρίς όμως να δουν ποτέ την πρότασή τους να υλοποιείται. (Μαζί είχαν κερδίσει και το διαγωνισμό για το κτίριο του ΘΟΚ). «Ο πρωταρχικός ρόλος του κτιρίου του κοινοβουλίου ήταν να ενθαρρύνει τους πολίτες να συμμετάσχουν στις δημοκρατικές διαδικασίες» είπε ο κ. Bakker. «Για το σκοπό αυτό, ο σχεδιασμός τοποθετούσε στο κέντρο του κτιρίου ένα χώρο συνάντησης μεταξύ των πολιτών και των εκπροσώπων τους, ένα φουαγιέ γύρω από την αίθουσα συνεδριάσεων της Βουλής, μια σύγχρονη αγορά για μια σύγχρονη και δυναμική δημοκρατία». Τέλος, ο κ. Bakker αναφέρθηκε στα κεντρικά γραφεία της Deloitte στο Άμστερνταμ, ένα κτίριο που οργανώνεται γύρω από ένα αίθριο 15 ορόφων, το οποίο διαθέτει καφέ, εστιατόριο, εκθεσιακούς χώρους και αίθουσες συνεδρίων. Όλοι αυτοί οι «χώροι μεταξύ», που μπορούν να ενσωματώνονται σε κτίρια μέσα στις πόλεις, «είναι χώροι που έχουν να κάνουν με την επικοινωνία. Είναι χώροι για να συναντήσεις ανθρώπους, να αφηγηθείς ιστορίες, να ανταλλάξεις ιδέες. Στην πραγματικότητα εδώ είναι όπου λαμβάνει χώρα η ζωή», καταλήγει ο κ. Bakker.

Συνέντευξη του κ. Ron Bakker

στην εφημερίδα Cyprus Weekly

της Melissa Hekkers, 2 Νοεμβρίου 2013

Στιγμιότυπο από τη διάλεξη. Ο κ. Ron Bakker συνομιλεί με παρευρισκόμενους στη διάλεξη

PROBING THE SPACES IN BETWEEN

Despite social networking people still need a physical place to meet

Talking to Ron Bakker on the occasion of his lecture «Where do we meet?» at the University of Cyprus, it is clear the opportunity prompted a retrospective on the profession and the role of architecture in our very much, virtual lives.

«We thought that virtual networks would provide the new spaces for people to gather and communicate, yet what we find instead, is that the need for distinct physical meeting places in business, culture, education, entertainment and politics is growing,» he observes. «As architects we spend very little time totting up what we think and what we feel or where we should be going. In our everyday life we are very flexible because we work in so many different fields and with so many different cultures and we have to react to the situation each time.»

Bakker presented five projects which highlight these meeting places, the spaces in between, as he calls them. Regardless of the virtual world, in which we all spend time meeting, Bakker's projects demonstrate that we still need meeting spaces in the physical world. The projects Bakker presented to back this up have either already been built, are under construction or a more of a vision. They include a garden in the Netherlands, twelve hubs in London, a chamber in Cyprus (the new parliament), a catwalk in China and an atrium in Amsterdam, all found in the hearts of these cities.

Having been in the profession for over 20 years, Bakker admits that essentially there is nothing new to the art. «It's all been done before, the profession as such hasn't changed very much, if anything, our role as architects which we thought 20 years ago was diminishing, doesn't seem to have done that. We're not the grand builders anymore, in the past we knew everything about putting together a building according to all the classic rules...we don't know that bit very well anymore, there are other people doing that. We used to manage processes for building projects much more as a leader and various types of project managers felt that they could do that better than us,» says Bakker.

But what architects are left with is the position where technical, social, geographical or functional issues all come together and need to be resolved. And this is where Bakker feels questions start to form, and in his case, where the notion of «spaces in between» is born.

«The population of the world is moving into cities, with great speed. Even in tough economical times, people move to the city because that's where the money is and that's where it happens. It's thus important for these cities to be great places to be in. If people can function really well in cities, on a very large scale, including education, health, cultural life, happiness, safety, comfort and shelter, cities are amazing places. And as a species we either live in the countryside or we live in the city, there's no choice.»

Aware of the different reality we face with regard to how we communicate and where we come together to communicate, Bakker looks back on cities historically and places emphasis on their vital role as providers of the meeting places he is interested in. «If you look at spaces in cities and the different functions they've had, it's usually about communication and coming together, it's about discussing ideas and notions, sorting stuff out, doing business, having something to eat perhaps but it's places where people come together and exchange ideas and that's the crucial part of them.»

And if one was to assume that the medium people use to exchange ideas (the virtual world) has no place anymore, what would this mean? For the past 20 years we have preached about working from home, working on the road, working as independents or consultants with fewer people sitting in a particular office from nine to five. Not only has the way we communicate changed but also the way we work and the ways we meet in cities. In this frame of mind, we need to meet face-to-face. «It's an interesting idea and people have written about this in a very complex educated way but my feeling is we still need those spaces. And I think we need to make them. What is interesting about cities is that these places traditionally were the market, or the agora, the forum, and nowadays you have places like the shopping mall.»

One of his projects is the city of Ningbo in China. «We designed a master plan for a whole new city extension. It's an idea that of course has to do with the future of Chinese consumerism, fashion brands and lifestyle issues but really there's a great interest about people in the world of fashion, lifestyle, branding and sports. We designed the city as a base exactly for all these people to meet, not just designers and

people who are in the business of fashion but also the consumers and the idea that there might be a place where there might be an interaction between the consumer and the brand, more than the brand giving a choice for an item only.»

And there is yet again a reference to the virtual world in this project. «In the world of buying things online, a part of the interaction between the shop keeper and the consumer has disappeared, so it's very logical that it comes back in some sort of way.»

Aside from the spaces in between, Bakker's projects find themselves in the heart of sustainable architecture. «As a group of people we didn't start sustainability but we've been in the thick and thin of it right from the beginning and we've noticed that a lot of the issues that have to do with sustainability obviously have to do with quality of life and comfort, and quality of experience.

Γενική Επιμέλεια/Συντονισμός: Μαρίνα Φραγκεσκίδου,
Λειτουργός Γραφείου Εκδηλώσεων,
Τομέας Προώθησης και Προβολής,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Φωτογράφιση διάλεξης: Viola Carnelos

Σχεδιασμός / Σελίδωση: T&E Polydorou Design Ltd

Εκτύπωση: Τυπογραφείο Laser Graphics Ltd